

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om grunderna för avgifter till staten

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om grunderna för avgifter till staten ändras så, att till lagen fogas bestämmelser om finansministeriets rätt att ge allmänna tillämpningsanvisningar om allmänna principer för avgiftsbeläggning och prissättning av prestationer. Dessutom föreslås att till lagen fogas bestämmelser om fastställande av avgif-

ter och ändringssökande. Det föreslås att principerna för prissättning av andra än offentlighetsrättsliga prestationer skall göras mångsidigare i fråga om prestationer som en myndighet har faktisk ensamrätt att utföra.

Ändringarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att lagen har antagits.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning

Allmänt

Om de allmänna grunderna för att statsmyndigheternas tjänsteåtgärder, service och övriga verksamhet skall vara avgiftsbelagda samt om de allmänna grunderna för storleken av avgifterna bestäms enligt 62 § regeringsformen i lag. I praktiken består avgiftslagstiftningen av lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) samt s.k. speciallagstiftning gällande avgifter.

Lagen om grunderna för avgifter till staten

Lagen om grunderna för avgifter till staten är till sin karaktär en allmän lag som tillämpas på statliga myndigheters avgiftsbelagda prestationer, om inte något annat genom speciallag bestäms om myndighets avgiftsbelagda prestationer.

Lagen om grunderna för avgifter till staten gäller inte statens affärsverk, vilkas avgiftsbelagda verksamhet grundar sig på lagen om statens affärsverk (627/1987). Lagen om grunderna för avgifter till staten gäller inte

heller de statliga fonderna, om inte något annat bestäms om fonderna.

Med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten uppbars 1997 avgifter för statens prestationer till ett sammanlagt belopp av 6,4 mrd. mk. Av inkomsterna inflöt över hälften, dvs. 3,4 mrd. mk, av statliga ämbetsverk och inrättningar.

Speciallagstiftning gällande avgifter

Avsikten med lagen om grunderna för avgifter till staten var att stifta en allmän avgiftslag som skulle lämpa sig för så många myndigheter som möjligt. Prissättningen av prestationer grundar sig dock alltså i många fall på sådana avgiftsbestämmelser i speciallagstiftningen vilkas prissättningsprinciper avviker från principerna i lagen om grunderna för avgifter till staten. I synnerhet inom justitieministeriets, undervisningsministeriets, jord- och skogsbruksministeriets, trafikministeriets, handels- och industriministeriets och miljöministeriets förvaltningsområden finns rikligt med speciallagstiftning gällande avgifter.

På basis av speciallagstiftningen gällande avgifter inflöt 1997 inkomster till ett sammanlagt belopp av 0,8 mrd. mk.

1.2. Lagen om grunderna för avgifter till staten

Avgiftsbelagda prestationer

Enligt 4 § lagen om grunderna för avgifter till staten skall avgift uppbäras för 1) varor som en statlig myndighet har producerat, 2) tjänster som har tillhandahållits på beställning eller annars på uppdrag av någon, 3) beslut som fattats med anledning av en ansökan samt 4) övrig verksamhet, när prestationen utförs till följd av en åtgärd av mottagaren. Om det finns grundad anledning för avgiftsfrihet behöver avgift inte uppbäras. En prestation skall vara avgiftsbelagd i synnerhet om också någon annan än en statlig myndighet mot avgift utför den eller en liknande prestation eller om prestationen hänför sig till mottagarens ekonomiska verksamhet.

Även om tillämpningsområdet för lagen om grunderna för avgifter till staten som sådant är allmänt, har det inte ansetts ändamålsenligt att belägga alla statliga prestationer med avgift. I 5 § lagen om grunderna för avgifter till staten bestäms om vilka prestationer som skall vara avgiftsfria, om det inte finns särskilda skäl för att belägga dem med avgift. Sådana avgiftsfria prestationer är för det första prestationer som inte kan anses direkt utförda för en enskild person eller ett enskilt företag eller annars för en klart avgränsad grupp. Dessa prestationer har oftast ansetts vara sådana som är att hänföra till statens allmänna förvaltning och upprätthållandet av ordningen. Även prestationer vilkas syfte är att ge förmåner som tryggar utkomst är avgiftsfria. Råd, anvisningar, vägledning och information som ges av en myndighet är också avgiftsfria, om de endast medför små kostnader.

Offentligrättsliga och andra prestationer

I lagen om grunderna för avgifter till staten indelas ämbetsverkens och inrättningarnas avgiftsbelagda prestationer i offentligrättsliga prestationer och andra prestationer. Offentligrättsliga prestationer är sådana prestationer vilkas efterfrågan grundar sig på lag eller förordning och som myndigheten har faktisk ensamrätt att utföra. När det gäller prestationer av detta slag som staten har ensamrätt att utföra är det oftast fråga om offentlig maktutövning. Andra prestationer än

offentligrättsliga avgiftsbelagda prestationer kallas företagsekonomiska prestationer.

Prissättningsgrunder

Offentligrättsliga prestationer. Storleken på den avgift som staten uppbär för en offentligrättslig prestation skall motsvara beloppet av statens totalkostnader för prestationen, dvs. självkostnadsvärdet. Det får bestämmas att en avgift uppbäras till ett lägre belopp än prestationens självkostnadsvärde eller att avgift inte alls skall uppbäras, om det finns grundad anledning till detta av orsaker som hänför sig till hälso- och sjukvård, miljö- och utbildningsverksamhet eller allmän kulturverksamhet eller av orsaker som kan jämföras med dessa. Av särskilda skäl får det också för vissa grupper bestämmas att avgift skall uppbäras till ett lägre belopp än självkostnadsvärdet eller att avgift inte alls skall uppbäras. Av särskilda skäl får också en avgift som annars skall fastställas så att den motsvarar prestationens självkostnadsvärde fastställas till ett högre belopp.

Övriga prestationer. Andra avgiftsbelagda prestationer än offentligrättsliga prestationer skall prissättas på företagsekonomiska grunder. Lagen om grunderna för avgifter till staten förutsätter total lönsamhet för produktionen av prestationer som prissätts på företagsekonomiska grunder. Lönsamhet förutsätts inte av enskilda prestationer eller grupper av prestationer utan av hela verksamheten, enheten eller myndigheten. Kravet på lönsamhet innebär att intäkterna av verksamheten åtminstone skall täcka kostnaderna för verksamheten och uppfylla det avkastningskrav som ställs på det kapital som placerats i verksamheten som eget kapital.

Befogenhetsbestämmelser

Enligt lagen om grunderna för avgifter till staten beslutar varje ministerium om vilka prestationer eller grupper av prestationer inom förvaltningsområdet som är avgiftsbelagda och för vilka prestationer och grupper av prestationer avgiften bestäms enligt självkostnadsvärdet och vilka som prissätts på företagsekonomiska grunder. Ministerierna beslutar också om de fasta avgifter som nämns i 6 § 2 mom. lagen om grunderna för avgifter till staten samt för vilka prestationer och grupper av prestationer, på vilken grund och hur avgiftens storlek kan bestämmas

med avvikelse från prestationens självkostnadsvärde. I andra fall än de ovan nämnda har myndigheterna själva befogenhet att besluta i ärenden som gäller avgifter och prissättning av prestationer. Myndigheterna har bl.a. rätt att besluta om prissättningen av prestationer som skall prissättas på företags-ekonomiska grunder.

Genom förordning bestäms om när beslut som fattas av republikens president och av statsrådet vid allmänt sammanträde är avgiftsbelagda samt om de principer som tillämpas vid prissättningen.

Riksdagens kansli, republikens presidents kansli, justitiekanslerns kansli, statsrevisorernas kansli och riksdagens justitieombudsmans kansli samt Riksdagsbiblioteket, Finlands Bank och Folkpensionsanstalten bestämmer själva om sina avgifter.

2. Föreslagna ändringar

2.1. Behovet av allmän vägledning

I lagen om grunderna för avgifter till staten fastslås grunderna för avgiftsbeläggning och prissättningen av offentligrättsliga prestationer i flexibla formuleringar. På detta sätt har man velat säkerställa att lagen om grunderna för avgifter till staten kan tillämpas på prestationerna vid så många ämbetsverk och inrättningar som möjligt. I praktiken har flexibiliteten vid tillämpningen lett till att det inom olika förvaltningsområden har uppstått olika slag av praxis för avgiftsbeläggning och prissättning. Om ett förvaltningsområde inte har någon avgiftsstrategi, kan det också sakna en enhetlig intern tillämpningspraxis. I avgiftspolitikerna gällande myndigheternas prestationer saknas ett system för centraliserad vägledning, och överförandet av beslutanderätten på ministerierna har lett till en oenhetlig och även osäker tillämpning av lagen om grunderna för avgifter till staten inom statsförvaltningen.

På grund av att beslutsfattandet sker på ministeriernivå samt att lagen om grunderna för avgifter till staten möjliggör flexibilitet vid prissättning vore det ändamålsenligt att både inom förvaltningsområdena och hela statsförvaltningen dra upp riktlinjer för den avgiftspolitik som skall iakttas vid tillämpningen av lagen om grunderna för avgifter till staten. Målet är en konsekvent tillämpning av lagen om grunderna för avgifter till

staten då prestationerna beläggs med avgifter och prissätts samt en jämlik behandling av medborgarna då lagen om grunderna för avgifter till staten tillämpas.

Enligt 19 § 1 mom. 5 punkten reglementet för statsrådet (1522/1995) hör till finansministeriets verksamhetsområde avgiftsbelagd statlig verksamhet och de allmänna grunderna för avgifterna. För att förtydliga de befogenhetsbestämmelser som gäller beslutanderätten i lagen om grunderna för avgifter till staten föreslås att till lagen fogas befogenhetsbestämmelser gällande vägledning. Avsikten är inte att med bestämmelserna begränsa den beslutanderätt vid avgiftsbeläggning och prissättning av prestationer som enligt lagen om grunderna för avgifter till staten tillkommer ministerierna samt ämbetsverken och inrättningarna. Om avgiftsbundenheten samt de allmänna avgiftsgrunderna skulle alltså bestämmas med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten.

2.2. Bestämmelser om ändringssökande skall tas in i lagen om grunderna för avgifter till staten

Allmänt

I lagen om grunderna för avgifter till staten finns inga särskilda bestämmelser om ändringssökande när det gäller att avgöra meningsskiljaktigheter som gäller avgifter.

När ändring söks i fråga om påförda avgifter för offentligrättsliga prestationer har rättsmedlet ansetts vara grundbesvär i enlighet med 8 § lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961). Det har rätt oklarhet beträffande huruvida avgiftsbeslut kan anses vara sådana förvaltningsbeslut som avses i förvaltningsprocesslagen och som i avsaknad av specialbestämmelser kan överklagas med tillämpning av de allmänna besvärbestämmelserna i förvaltningsprocesslagen. Likaså har det rätt oklarhet beträffande tillämpligheten i fråga om bestämmelserna om rättande av sakfel och skrivfel i lagen om förvaltningsförfarande (598/1982).

Twister gällande avgifter för prestationer som enligt 7 § lagen om grunderna för avgifter till staten skall prissättas på företags-ekonomiska grunder avgörs i första instans i tingsrätten.

Reformen gällande de grundläggande fri- och rättigheterna

Reformen gällande de grundläggande fri- och rättigheterna trädde i kraft den 1 augusti 1995. Rätten till en rättvis och god förvaltning tryggas i 16 § regeringsformen. Enligt sagda paragraf har var och en rätt att på ett tillbörligt sätt och utan dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet samt att få ett beslut som gäller hans rättigheter och skyldigheter behandlat vid ett oavhängigt lagskipningsorgan. I grundlagen förutsätts också att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd och att få motiverade beslut samt rätten att söka ändring liksom även andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas i lag. Regeringsformens 16 § förutsätter att lagstiftningen utvecklas så, att de grundläggande fri- och rättigheterna realiserar till fullo.

Riksdagens justitieombudsmans ställningstagande

I sitt beslut (1868/4/84) i ett besvärsgörande gällande centralskattenämndens förhandsbesked har riksdagens justitieombudsman behandlat frågan om grunderna för fastställandet av avgifter för offentligrättsliga prestationer. Enligt justitieombudsmannen borde det framgå av en kalkyl på vilket sätt den avgift som uppburits för förhandsbeskedet har fastställts. Samtidigt borde mottagaren få en utredning över de bestämmelser och föreskrifter som utgör grund för fastställandet av avgiften samt anvisningar för sökande av ändring.

Uttalande av riksdagen i anslutning till godkännandet av förvaltningsprocesslagen

Då riksdagen godkände regeringens proposition med förslag till förvaltningsprocesslag och till lagstiftning i samband med den (RP 217/1995 rd) gav den ett uttalande, enligt vilket riksdagen förutsätter att det för att syftet med förvaltningsprocesslagen skall nås och principerna i den genomföras inom varje förvaltningsområde i samråd med förvaltningsdomstolskommissionen och justitieministeriet granskas vilka gällande lagar och författningar som bestämmer om besvärshandläggning. Bestämmelserna skall antingen samordnas med förvaltningsprocesslagen, strykas

såsom obehövliga eller på nödvändiga punkter ändras till hänvisningar till förvaltningsprocesslagen.

Förslag till bestämmelser om ändrings-sökande i lagen om grunderna för avgifter till staten

Med hänvisning till den ovan nämnda 16 § regeringsformen samt till utlåtandet av riksdagens justitieombudsman och uttalandet av riksdagen bör det anses motiverat att ta in klara bestämmelser om ändringssökande i lagen om grunderna för avgifter till staten. Behovet av bestämmelser om ändrings-sökande gäller endast avgifter för offentlig-rättsliga prestationer. När det gäller prestationer som prissätts på företagsekonomiska grunder är det alltjämt motiverat att avgöra meningsskiljaktigheter som tvistemål i tingsrätten.

Eftersom det ekonomiska intresset för det mesta är relativt litet när det gäller tvister angående avgifter för offentligrättsliga prestationer, borde systemet för ändringssökande vara flexibelt samt medge möjligheten att avgöra tvister utan byråkratiska förfaranden och utan att belasta rättsväsendet. Det föreslås att systemet för ändringssökande gällande avgifter för offentligrättsliga prestationer byggs upp på följande principer.

1. För offentligrättsliga prestationer, t.ex. i fråga om myndigheters beslut och avgifter för sådana beslut (avgiftsbeslut), föreslås självständiga förfaranden för ändringssökande.

2. Det föreslås att skrivfel och sakfel i avgöranden som gäller avgifter för offentligrättsliga prestationer och prestationer som prissätts på företagsekonomiska grunder alltid skall kunna rättas genom tillämpning av förvaltningsprocesslagen.

3. Flexibiliteten vid behandling av fel som uppstått när en avgift fastställts kräver att ett rättelseförfarande som föregår besvär tas i bruk. Det föreslås att den betalningsskyldige, som anser att ett fel skett vid fastställandet av avgiften, skall kunna yrka på rättelse hos den myndighet som fastställt avgiften. Det föreslås att rättelseyrkandet skall framföras inom sex månader efter det att avgiften fastställts.

4. Det föreslås att besvär skall kunna anföras först om den myndighet som fastställt avgiften inte godkänner rättelseyrkandet. Besvär skall anföras inom 30 dagar efter att

beslutet gällande rättelseyrkandet delgivits. Besvär anförs enligt principerna i förvaltningsprocesslagen (586/1996) hos vederbörande länsrätt. I länsrättens avgörande skulle ändring inte få sökas genom besvär.

5. Det föreslås att det alltjämt skall vara möjligt att anföra grundbesvär enligt 8 § lagen om indrivning av skatter och avgifter i utskökningsväg.

6. För att förtydliga beslutsförfarandet i anslutning till sådana avgöranden gällande avgifter som är föremål för ändringssökande borde till lagen om grunderna för avgifter till staten fogas bestämmelser om bl.a. motivering av avgiftsbeslut.

Enligt det ovan anförda borde till lagen om grunderna för avgifter till staten fogas särskilda bestämmelser om förfarandet vid fastställande av avgifter samt om besvärsförfarandet och rättelseförfarandet.

2.3. Avgiftsbelagda överlåtelser av nyttjande- och andra rättigheter

Praxis vid tillämpning av lagen om grunderna för avgifter till staten har varit oklar när det gäller frågan om lagen kan tillämpas på överlåtelser av olika rättigheter. Oklarheten har gällt både materiella och immateriella rättigheter. Med olika rättigheter som överlåts av ämbetsverk och inrättningar avses bl.a. hyresrätt, annan nyttjanderätt i fråga om egendom och upphovsrätt.

I många fall bestäms i avgiftsbeslut som utfärdats med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten om avgifter i anslutning till lokalhyra och överlåtelse av annan nyttjanderätt till egendom. Det har bestämts att med avgift skall beläggas bl.a. användning av lokaler och anläggningar, uthyrning av bostäder, överlåtelse av program och nyttjanderättigheter för dem, överlåtelse av nyttjanderätt, servitutsrätt eller andra motsvarande rättigheter som berättigar till jord-egendom, överlåtelse av nyttjanderätten till register och direktanvändning av datasystem. I praktiken har överlåtelser av olika rättigheter betraktats som avgiftsbelagda överlåtelser av tjänster enligt 4 § 1 mom. 2 punkten lagen om grunderna för avgifter till staten.

För att det klarare skall framgå när temporär överlåtelse av nyttjanderätt och andra rättigheter är avgiftsbelagd, föreslås att till lagen om grunderna för avgifter till

staten fogas en uttrycklig bestämmelse angående detta.

2.4. Prissättning av andra prestationer än offentligrättsliga prestationer

Andra avgiftsbelagda prestationer än offentligrättsliga prestationer skall enligt 7 § lagen om grunderna för avgifter till staten prissättas på företagsekonomiska grunder. Prissättningen på företagsekonomiska grunder grundar sig på verksamhetens lönsamhet. Enligt regeringens proposition med förslag till lag om grunderna för avgifter till staten (RP 176/1991) innebär detta att intäkterna av verksamheten åtminstone skall täcka kostnaderna för verksamheten och uppfylla det avkastningskrav som ställs på det kapital som placerats i verksamheten som eget kapital. Man skall försöka uppfylla kravet på lönsamhet genom flexibel prissättning så, att man vid sidan av kostnaderna även beaktar efterfrågan och konkurrens.

Genom prissättningen av andra prestationer än offentligrättsliga prestationer har det blivit möjligt att inom myndigheternas prestationsproduktion sträva efter vinst. Bakom bestämmelserna ligger dessutom ett tänkesätt, enligt vilket det vore möjligt att låta även konkurrenter producera dessa andra än offentligrättsliga prestationer. I praktiken är dock största delen av de prestationer som prissätts på företagsekonomiska grunder sådana att ingen motsvarighet eller konkurrent står att få på den fria marknaden. Trots det skall också de enligt lagen om grunderna för avgifter till staten prissättas på företagsekonomiska grunder. I fråga om prestationer av detta slag kan företagsekonomisk prissättning inte heller förutsättas utgående från konkurrenslagstiftningen. En sådan här prestation kan till sin karaktär dessutom vara sådan att det inte kan anses motiverat att uppbära ett särskilt vinststillägg. Som exempel på prestationer som skall prissättas på företagsekonomiska grunder kan nämnas olika arbetsgrupps- och kommittébetänkanden som en myndighet producerar samt ljuskopior som tas av en myndighets handlingar och som myndigheten säljer.

För att klarlägga prissättningen av andra prestationer än offentligrättsliga prestationer föreslås nu att prissättningen av sådana prestationer, under ovan nämnda förhållanden, skall kunna grunda sig på beloppet av statens totalkostnader för prestationen, dvs.

självkostnadsvärdet, i stället för på företags-ekonomiska principer.

2.5. Prissättning av nyttigheter som produceras i dominerande marknadsställning

Andra prestationer än offentligrättsliga prestationer skall enligt 7 § lagen om grunderna för avgifter till staten prissättas på företagsekonomiska grunder. Detta innebär att verksamheten skall vara ekonomiskt lönsam. Statsförvaltningen kan ha en dominerande marknadsställning även när det gäller marknadsprestationer. En näringsidkare eller en sammanslutning av näringsidkare anses ha en dominerande ställning på marknaden om näringsidkaren eller sammanslutningen i hela landet eller inom ett visst område har ensamrätt eller annars en så dominerande ställning på en bestämd nyttighetsmarknad att den på ett väsentligt sätt styr prisnivån eller leveransvillkoren eller på något annat motsvarande sätt påverkar konkurrensförhållandena i ett visst produktions- eller distributionsled. Missbruk av dominerande marknadsställning är förbjudet enligt 7 § lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992). Bestämmelserna i lagen gäller även statliga ämbetsverk och inrättningar som är verk-samma på nyttighetsmarknaden.

Det föreslås att till lagen om grunderna för avgifter till staten fogas en bestämmelse, enligt vilken bestämmelserna om missbruk av dominerande marknadsställning i lagen om konkurrensbegränsningar skall beaktas vid prissättning av nyttigheter.

3. Propositionens verkningar

Genom bestämmelser om finansministeriets befogenhet att ge allmän vägledning strävar man efter en ännu enhetligare tillämpning av lagen om grunderna för avgifter till staten inom olika förvaltningsområden samt vid ämbetsverk och inrättningar.

De föreslagna ändringarna har inga omedelbara statsekonomiska verkningar.

4. Beredningen av propositionen

Finansministeriets budgetavdelning tillsatte den 20 december 1996 en utredningsman med uppgift att utreda problemen i anslutning till de avgifter som upp bärs av staten samt att föreslå åtgärder. Problemen skulle granskas i synnerhet med beaktande av lagen om grunderna för avgifter till staten och utredningsmannen skulle reda ut om det utöver lagen och förordningen om grunderna för avgifter till staten behövs andra bestämmelser och anvisningar. Utredningsmannen skulle i sitt arbete beakta ställningstagandena i slutrapporten över projektet för uppföljning av lagen om grunderna för avgifter till staten (FM 1996:11) och i statsrevisorernas berättelse för 1995. I anslutning till utredningsarbetet genomförde finansministeriet en enkät gällande prissättningen av avgiftsbelagd service. Syftet med enkäten var att utreda avgiftspraxis för de statliga ämbetsverkens och inrättningarnas prestationers del samt att insamla uppgifter om avgiftssystemets nuläge hos varje tillämpande instans. Ett sammandrag av prissättningsenkäten ingår i utredningsmannens utredning över problem i lagen om grunderna för avgifter till staten (Finansministeriets arbetsgruppspromemorior 34/97).

Lagförslaget har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet och baserar sig på förslagen i ovan nämnda utredningsarbete. Utlåtande om den utredning (FM 34/97) som legat till grund för propositionen begärdes av statsrådets kansli, ministerierna, republikens presidents kansli, justitiekanslers-ämbetet, statens revisionsverk, Riksdagens kansli, riksdagens justitieombudsmans kansli, statsrevisorernas kansli, Riksdagsbiblioteket, Finlands Bank och Folkpensionsanstalten. Utlåtandena har beaktats till behövliga delar vid beredningen av regeringens proposition.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

4 §. *Avgiftsbelagda prestationer.* För att klarlägga frågan om olika nyttjanderätter och andra rättigheters avgiftsbundenhet föreslås

att i 4 § 1 mom. lagen om grunderna för avgifter till staten tas in en ny 4 punkt, enligt vilken temporär överlåtelse av nyttjanderätter och andra rättigheter skall vara avgiftsbelagd. Bestämmelsen skall inte gälla

överlåtelse av äganderätten till olika rättigheter.

Avsikten med förslaget till denna bestämmelse av klarläggande karaktär är inte att ändra den praxis som redan tillämpas allmänt på överlåtelse av rättigheter. Inga ändringar föreslås i paragrafens 1 mom. 1-3 punkten. Den tidigare 4 punkten i lagens 4 § 1 mom. blir i stället en ny 5 punkt.

7 §. *Priset på övriga prestationer.* Det föreslås att i paragrafens 2 mom. skall tas in bestämmelser som gör det möjligt att i vissa fall prissätta andra än offentligrättsliga prestationer på basis av de kostnader som prestationen förorsakar, dvs. prestationens självkostnadsvärde.

Enligt paragrafens 1 mom. prissätts andra än offentligrättsliga prestationer för tillfället alltid på företagsekonomiska grunder. I många fall utförs sådana prestationer ändå inte i en äkta konkurrenssituation. Det är ofta fråga om sådana andra än offentligrättsliga prestationer som en myndighet har faktisk ensamrätt att utföra. De föreslagna bestämmelserna klarlägger principerna för prissättning av andra än offentligrättsliga prestationer samt styr den företagsekonomiska prissättningen till faktiska marknadsprestationer. De föreslagna bestämmelserna ändrar knappast alls den prissättningspraxis som myndigheterna redan nu tillämpar i fråga om s.k. monopolprestationer.

Prissättning som grundar sig på självkostnadsvärdet skall i dessa fall ske på samma sätt som prissättning av prestationer på företagsekonomiska grunder, dvs. på åtgärd av vederbörande ämbetsverk eller inrättning. Vederbörande ministerium skall dock med stöd av 8 § 2 mom. lagen om grunderna för avgifter till staten besluta om de prestationer och grupper av prestationer för vilka avgiften bestäms enligt självkostnadsvärdet.

För styrande av verksamheten vid ämbetsverken och inrättningarna samt klarläggande av grunderna för prissättning av nyttigheter som produceras i monopolställning föreslås att till 7 § lagen om grunderna för avgifter till staten fogas ett nytt 3 mom. I detta lagrum skall bestämmas att statliga myndigheter som producerar nyttigheter i dominerande marknadsställning skall beakta bestämmelserna om missbruk av dominerande marknadsställning i lagen om konkurrensbegränsningar då de prissätter nyttigheter. Bestämmelsen är till sin natur klarläggande och ändrar inte lagen om konkurrensbe-

gränsningar.

11 a §. *Påförande av avgifter.* I paragrafen skall bestämmas om hur fastställandet av avgifter för prestationer skall ordnas och hur fel som uppstått vid fastställandet av avgifter för prestationer kan rättas. I den gällande lagen om grunderna för avgifter till staten finns inga sådana bestämmelser.

Det föreslås att paragrafens 1 mom. skall förplikta den som fastställer avgifter att till verifikatet för prestationsavgiften foga uppgifter om vilka bestämmelser avgiften grundar sig på. Om avgiften för en offentligrättslig prestations del grundar sig på en särskild kalkyl, skall även denna bifogas. Om ett beslut eller en annan handling som utfärdats separat utgör grund för avgiften skall motsvarande uppgifter bifogas beslutet eller handlingen. Genom bestämmelsen betonas avgiftsbeslutets självständiga karaktär i förhållande till den offentligrättsliga prestation som avgiften gäller.

Det föreslås att i paragrafens 2 mom. skall ingå bestämmelser om att sakfel samt skriv- och räknefel som uppstår vid fastställandet av avgifter kan rättas genom iakttagande av bestämmelserna i lagen om förvaltningsförfarande. Enligt 26 § lagen om förvaltningsförfarande skall sakfel i beslut rättas, om beslutet grundar sig på klart oriktig eller bristfällig utredning eller på uppenbart oriktig tillämpning av lag. Den myndighet som fattat beslutet kan undanröja sitt felaktiga beslut och avgöra ärendet på nytt. Sakfel får inte rättas utan parternas samtycke. Om ett beslut innehåller uppenbara skriv- eller räknefel skall, enligt 27 § lagen om förvaltningsförfarande, den myndighet som fattat beslutet rätta felet. Fel rättas dock inte om rättelsen leder till ett oskäligt resultat för parten.

I 24 a § lagen om förvaltningsförfarande ingår bestämmelser om skyldigheten att ge anvisningar om rättelsemedel. Om en part skall yrka på rättelse av ett beslut, lämna beslutet för att prövas av en myndighet eller iakta något annat sådant rättelseförfarande i saken innan han kan anföra besvär över beslutet skall i samband med beslutet ges anvisningar om användning av sådant rättelsemedel. Det föreslås att i paragrafens 3 mom. skall bestämmas om skyldigheten för den myndighet som fastställt avgiften att ge anvisningar om användning av det rättelsemedel som är aktuellt i fråga om beslut om avgift för offentligrättsliga prestationer.

11 b §. *Sökande av ändring i en avgift.* Det föreslås att systemet för ändrings-sökande gällande avgifter för offentlighetsrättsliga prestationer klarläggs med beaktande av principerna i lagen om förvaltningsförfarande och förvaltningsprocesslagen.

Enligt paragrafens 1 mom. skall en betalningsskyldig, som anser att ett fel har skett vid fastställandet av avgiften, kunna yrka på rättelse hos den myndighet som har fastställt avgiften inom sex månader från det avgiften fastställdes. Det föreslås att det skall vara möjligt att söka ändring i beslutet gällande rättelseyrkandet genom besvär hos länsrätten. Behörig länsrätt skall vara den länsrätt inom vars domkrets den myndighet som fastställt avgiften är belägen. Det föreslås att besvärstiden skall vara 30 dagar räknat från det ändringssökanden delgavs beslutet gällande rättelseyrkandet. I länsrättens beslut skall ändring inte få sökas genom besvär.

I paragrafens 2 mom. bestäms för klarhetens skull om behandlingen av tvistemål i fråga om avgifter för prestationer som prissätts på företagsekonomiska grunder. Tingsrätten är första instans när sådana tvistemål skall behandlas.

12 a §. *Befogenhet att ge allmänna anvisningar.* Det föreslås att paragrafen skall ge finansministeriet uttrycklig rätt att ge anvisningar om bl.a. när och hur prestationer skall vara avgiftsbelagda och om de allmänna grunderna för avgifterna. Genom dessa anvisningar strävar man efter en enhetlig

tillämpning av lagen om grunderna för avgifter till staten. Avsikten med bestämmelsen är inte att begränsa den beslutanderätt som ministerierna och ämbetsverk och inrättningar enligt lagen om grunderna för avgifter till staten har i fråga om avgiftsbeläggning och prissättning av prestationer. Genom bestämmelsen blir det möjligt att centraliserat och snabbt reagera på prissättnings- och andra allmänna tillämpnings-svårigheter som kan uppkomma på grund av den mångfald olika prestationer som de statliga ämbetsverken och inrättningarna utför samt den ständigt fortgående förändringsprocessen.

2. Ikraftträdande

Genom lagen strävar man efter att klarlägga tillämpningen av lagen om grunderna för avgifter till staten samt systemet för sökande av ändring gällande påförda avgifter. Ändringarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att lagen har antagits.

Det föreslås att bestämmelserna om ändringssökande i lagens 11 b § skall tillämpas på avgifter som påförts den dag lagen trätt i kraft eller senare.

Det föreslås att åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter skall få vidtas innan lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om grunderna för avgifter till staten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 februari 1992 om grunderna för avgifter till staten (150/1992) 4 § 1 mom. samt fogas till 7 § nya 2 och 3 mom. samt till lagen nya 11 a, 11 b och 12 a § som följer:

4 §

Avgiftsbelagda prestationer

Följande prestationer skall vara avgiftsbelagda, om det inte finns grundad anledning för avgiftsfrihet:

- 1) varor som en statlig myndighet har producerat,
- 2) tjänster som har tillhandahållits på beställning eller annars på uppdrag av någon,
- 3) beslut som har fattats med anledning av en ansökan,
- 4) temporär överlåtelse av nyttjanderätter och andra rättigheter, samt
- 5) övrig verksamhet, när prestationen utförs till följd av en åtgärd av mottagaren.

7 §

Priset på övriga prestationer

Om en myndighet har faktisk ensamrätt att utföra en sådan prestation som avses i 1 mom., kan det pris som uppbärs för prestationen även bestämmas så, att det motsvarar prestationens självkostnadsvärde.

Om en myndighet utför prestationer i en dominerande ställning på marknaden, skall de bestämmelser i lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992) som gäller missbruk av dominerande ställning på marknaden iaktas vid prissättning av prestationerna.

11 a §

Påförande av avgifter

De bestämmelser på vilka en avgift grundar sig skall framgå av ett verifikat eller en annan handling som gäller påförandet av avgiften. Om påförandet av avgifter i fråga om offentlighetsrättsliga prestationer grundar sig på en särskild kalkyl skall denna bifogas.

Fel som konstateras vid påförandet av avgifter kan rättas med iakttagande av vad som i lagen om förvaltningsförfarande (598/1982) bestäms om rättande av sakfel och skrivfel.

Då avgifter för offentlighetsrättsliga prestationer påförs, skall den myndighet som påfört avgiften ge anvisningar om användningen av det rättelsemedel som avses i 11 b §.

11 b §

Sökande av ändring i en avgift

En betalningsskyldig som anser att ett fel har begåtts när en i 6 § avsedd offentlig-rättslig prestation har påförts kan inom sex månader från det avgiften påfördes yrka på rättelse hos den myndighet som har påfört avgiften. Ändring i ett beslut på ett rättelseyrkande får sökas genom besvär hos den länsrätt inom vars domkrets den myndighet som påfört avgiften är belägen. Ändring får sökas inom 30 dagar räknat från det ändringssökanden fått kännedom om beslutet på rättelseyrkandet. I länsrättens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Twister som gäller avgifter för andra i 7 § avsedda prestationer behandlas som tvistemål i allmän underrätt.

12 a §

Befogenhet att ge allmänna anvisningar

För att lagen om grunderna för avgifter till staten kan finansministeriet ge anvisningar om allmänna principer för avgiftsbeläggning och prissättning av prestationer och likaså om övriga förfaranden som anknyter till allmän administrering inom ramen för lagen om grunderna för avgifter till staten.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Bestämmelserna om sökande av ändring i lagens 11 b § tillämpas på avgifter som har påförts den dag lagen träder i kraft eller senare.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 23 oktober 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Jouko Skinnari

Lag

om ändring av lagen om grunderna för avgifter till staten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 februari 1992 om grunderna för avgifter till staten (150/1992) 4 § 1 mom. samt
fogas till 7 § nya 2 och 3 mom. samt till lagen nya 11 a, 11 b och 12 a § som följer:

Gällande lydelse

4 §

Avgiftsbelagda prestationer

Följande prestationer skall vara avgiftsbelagda, om det inte finns grundad anledning för avgiftsfrihet:

- 1) varor som en statlig myndighet har producerat,
- 2) tjänster som har tillhandahållits på beställning eller annars på uppdrag av någon,
- 3) beslut som har fattats med anledning av en ansökan, *samt*

4) övrig verksamhet, när prestationen utförs till följd av en åtgärd av mottagaren.

Föreslagen lydelse

4 §

Avgiftsbelagda prestationer

Följande prestationer skall vara avgiftsbelagda, om det inte finns grundad anledning för avgiftsfrihet:

- 1) varor som en statlig myndighet har producerat,
  - 2) tjänster som har tillhandahållits på beställning eller annars på uppdrag av någon,
  - 3) beslut som har fattats med anledning av en ansökan,
  - 4) *temporär överlåtelse av nyttjanderätter och andra rättigheter, samt*
  - 5) övrig verksamhet, när prestationen utförs till följd av en åtgärd av mottagaren.
-

7 §

Priset på övriga prestationer

Om en myndighet har faktisk ensamrätt att utföra en sådan prestation som avses i 1 mom., kan det pris som uppbärs för prestationen även bestämmas så, att det motsvarar prestationens självkostnadsvärde.

Om en myndighet utför prestationer i en dominerande ställning på marknaden, skall de bestämmelser i lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992) som gäller missbruk av dominerande ställning på marknaden iakttas vid prissättning av prestationerna.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 a §

Påförande av avgifter

De bestämmelser på vilka en avgift grundar sig skall framgå av ett verifikat eller en annan handling som gäller påförandet av avgiften. Om påförandet av avgifter i fråga om offentligrättsliga prestationer grundar sig på en särskild kalkyl skall denna bifogas.

Fel som konstateras vid påförandet av avgifter kan rättas med iakttagande av vad som i lagen om förvaltningsförfarande (598/1982) bestäms om rättande av sakfel och skrivfel.

Då avgifter för offentligrättsliga prestationer påförs, skall den myndighet som påfört avgiften ge anvisningar om användningen av det rättelsemedel som avses i 11 b §.

11 b §

Sökande av ändring i en avgift

En betalningsskyldig som anser att ett fel har begåtts när en i 6 § avsedd offentligrättslig prestation har påförts kan inom sex månader från det avgiften påfördes yrka på rättelse hos den myndighet som har påfört avgiften. Ändring i ett beslut på ett rättelseyrkande får sökas genom besvär hos den länsrätt inom vars domkrets den myndighet som påfört avgiften är belägen. Ändring får sökas inom 30 dagar räknat från det ändringssökanden fått kännedom om beslutet på rättelseyrkandet. I länsrättens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Tvister som gäller avgifter för andra i 7 § avsedda prestationer behandlas som tvistemål i allmän underrätt.

12 a §

Befogenhet att ge allmänna anvisningar

För att lagen om grunderna för avgifter till staten kan finansministeriet ge anvisningar om allmänna principer för avgiftsbeläggning och prissättning av prestationer och likaså om övriga förfaranden som anknyter till allmän administrering inom ramen för lagen om grunderna för avgifter till staten.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

*Denna lag träder i kraft den   199 .
Bestämmelserna om sökande av ändring i
lagens 11 b § tillämpas på avgifter som
har påförts den dag lagen träder i kraft eller
senare.*

*Åtgärder som verkställigheten av lagen
förutsätter får vidtas innan lagen träder i
kraft.*
